

„PRVO IZDANJE FESTIVALA 2012. ZAPOČELI SMO U KAFANI „MORNAR“ i to tribinom, jer znamo da je kod nas R'n'R zapravo i nastajao u kafanama. Bend Električni orgazam, osnovan je baš u „Mornaru“, tu smo na tribini imali stare i mlade snage – Vladu Džeta, Gileta, Rosu, Duleta Radulovića, ali i Olivera iz KKN. Ove godine, organizovali smo koncert Tajanstvenog voza, benda sastavljenog u čast tri decenije emitovanja istoimene kultne radio-emisije Žikice Simića. Obeležili smo i sedamdeset godina Zvezde i Partizana, izložbom novinskih naslovnica iz prošlog veka. To je bila prilika da udemu u svojevrstni vremenoplov i vidimo koliko su se promenili javni govor i medijska estetika od šezdesetih do danas. Prethodne godine, izložbom u DOB-u podsetili smo se 'Otpisanih' i organizovali šetnju njihovim stazama.“

Na pitanje kako bi opisala ovdašnje značenje reči 'supkultura', kaže: „Supkulture najjednostavnije možemo da predstavimo kao vrstu urbanog folklora i grupisanja po principu privremenog identiteta. Međutim, 21. vek je više vreme individualaca, a posebno su mladi sve manje skloni takvom grupisanju. Ako danas možemo da kažemo da je jedan čovek = jedan medij jer ima mobilni da nešto snimi i pristup internetu da to i objavi, to nas svakako dovodi

do velike raznovrsnosti kako informacija, tako i stilova. A uz toliku fuziju uticaja – stroge definicije u ravni (sup)kulture ne mogu da opstanu. Međutim, mislim da mladi ljudi uvek nalaze način da deluju buntovno i proaktivno.“

A kako je to bilo u vreme kada su se gramofonske ploče nabavljale „preko veze“ i kada je bilo normalno da se „ekipa“ okupi i ima i vremena i strpljenja da sluša sve pesme sa novog albuma, oslikao je upravo jedan od „starih snaga“ sa prve tribine „Paralela“ i muzičar koga su prozvali apostolom hevi-metala, a koji – iako je u penziji (za muzičare ta reč, verovatno, nema značenje) – i dalje svoje vreme „troši“ u studiju Radio Beograda – Vladimir Janković Džet.

„KADA SI POSLEDNI PUT ODSLUŠALA CEO ALBUM?“, presekao je tokom razgovora jedan od osnivača Crnih bisera, Tunela i Vlada Džet benda, koji su pečatirali nekadašnju jugoslovensku rok scenu. „Naš svet je bila muzika, mi smo za to živeli. Cela generacija. Svi su bili u muzici i slušali je. Radio Luksemburg je u to vreme bio 'Sveto pismo'. Konzumirali smo, pod jedan, britansku top-listu. Ploča je bila suvo zlato i teško se dolazilo do nje. Imali smo kanale – ljude koji su nam ih donosili. Bile

su samo tri stvari u životu mladih ljudi – igranka/bioskop/utakmica. A igranka je bila jedino mesto gde si mogao da upoznaš devojku. Mi smo kreirali igranke, bili 'prozor u svet'. Nije bilo informacije, mi smo bili informacija.“

Evocirajući uvodne korake Crnih bisera objašnjava kako je onomad izgledalo kada se ne uklapaš, nego štrčiš:

„Vanzemaljci. Šta sad mi to – na struju, gitare, dugačke kose...“

Odgovarajući na pitanje da li su zbog te „dugačke kose“ imali problema i da li je upravo naziv benda 'Crni biseri' – preuzet od naslova istoimenog filma koji se bavi maloletničkom delinkvencijom – posledica toga što su se i oni – želeći da se izdvajaju – osećali delinkventno, Džet memoriše: „Malo na ulici, i u školi. Imali smo problem sa direktorkom 14. gimnazije, u koju sam išao. U prvoj postavi su svirali Slavko Božović i Ivan Božović, sinovi Saše Božović (jugoslovenska lekarka i učesnica Narodnooslobodilačke borbe Jugoslavije), koja je napisala knjigu *Tebi, moja Dolores*. 'Zlatni dečaci', drugi bend je potekao iz iste škole. Mi smo hteli da budemo drugačiji od njih.“

TRAŽEĆI DA MI PROTUMAČI ČINJENICU DA JE NJEGOVA PRVA PLOČA BIO ELVIS PRISLI, a da danas imamo situaciju da neko bude prisiljevac i da ujedno ide npr. u martinkama na folk koncerte, Džet odgovara: „Čovek mora prvo da se opredeli šta ga interesuje, da zna ko je, ali i da ne bude slepo vezan za to, jer ta vrsta vezanosti vodi do pogrešnog izbora... Ne treba biti suviše zadržt – ovo me ne interesuje, jer i u tom velikom segmentu koji te ne interesuje uvek ima kvaliteta koji mogu da te oplemene, jer muzika i služi da ti oplemeni život.“

Dilemu da li staviti zagradu (i odričnu reč u njoj) ili ne u rečenici „Punk is (not) dead“ pokušava da otkloni drugi član prve „Paralelove“ tribine, frontmen sastava Urbana gerila a danas urednik Nedeljnika i pisac Branko Rosić: „Kao muzika, verovatno jeste. Ali možda danas pankeri nisu oni s gitarama već desperadosi koji podrivaju sistem drugim sredstvima – kao Snouden i Asanz. Možda je Vikiliks novi Sex Pistols. Jer tu je borba protiv establišmenta.“

Slikajući današnjicu, poput onih doktora na ilustraciji karikaturiste *The New Yorker*, Rosić daje sličnu dijagnozu: „Ako gledamo vizuelno, danas Rijana ima istu frizuru kao frontmen pank grupe Explo-

ited. Tada je ta frizura bila šok a danas je modni trend. Danas i manekeni H&M izgledaju kao pankeri, tako da tu nema bunta.“

Pokušavajući da razvežem „Gordijev čvor“ opasan oko pankera kada se posmatra iz današnjeg dvogleda – pitanje za Rosića bilo je delegirano iz knjige sociologa kulture Dika Hebdiđža *Potkultura: značenje stila*. Hebdiđž kaže da su pankeri „voleli da ih mrže“, misleći na one britanske (možda zato danas na martinkama iz najnovije kolekcije piše: „Punk is the last interesting thing that happened in this country“).

„Nas pankere, trebalo je, ako ne baš da mrže, bar da vide da smo različiti – ekipa iz škole i roditelji i sve ono što je predstavljalo deo svakodnevnog života. U godinama pankera čitali smo knjigu *Paklena pomorandža*. Od filmova, *Taksista*, *Made in Britain* i *Quadrophenia*. Voleli smo i film *Rude Boy* o Clashu.“

KAKO BISMO PONOVO ZAŠRAFILI SVE POTKULTUROLOŠKE ŠRAFOVE, koje su odvrtili prethodni čitači, naredni tumač – kulturolog Maja Vukadinović dala je svoje naučno viđenje:

„Eklektika je po mom mišljenju ključna reč koja objašnjava supkulture u današnjem Beogradu. Potkulture su pomešane, a pojedine su, poput hipstera, već deo mejnstrima. Tako je bilo i ranije – mejnstrim kultura je uvek, posle određenog perioda, 'usisavala' pojedine potkulture. Setimo se samo hipika u Americi, koji su preko noći cveće u kosi zamenili japi garderobom. Različite potkulture postoje u gradu. To su hipsteri koji se mogu sresti u Savamali, hevimetalci koji ne propuštaju svirke u Domu omladine, gejmeri, poštovaoci japanskih mangi, LGBT zajednica... Sve ove različite grupe, izuzev možda hipstera, nisu velike i za razliku od pre 30 godina kada smo imali nekoliko vrlo specifičnih potkultura – sada imamo mnogo više, ali manjih supkultura.“

Mladi, danas, bez obzira na to koju kulturu uvažavaju, nose „converse“ patike, popularne starke. Svako sada može da nosi starke, ali tu više – nema bunta, nema poruke, nema suštine. Vukadinovićeva dodaje i to da su hevimetalci, možda, najverniji poklonici svog „geta“: „Verujem da postoje mladi za koje je pripadnost supkulturi mnogo više od imidža i određene poze. Tvrdim da su manje supkulture u svakom pogledu autentičnije: recimo – hevimetalci u Beogradu zaista žive u skladu sa svojom supkulturom.“

Omiljeni primer mi je Festival kreativnosti u Kanu, najveći festival za oglašivače i reklamne agencije. Tamo dominiraju mladi, beli muškarci ispod 40 godina sa bradom ili brkovima, u patikama i sa naočarima. Dakle – neki od najkreativnijih ljudi na svetu zapravo mnogo liče jedni na druge i u tom smislu ne pokazuju ni trunku nezavisne misli ili originalnosti

DA BI OVAJ ČLANAK BIO FER-PLEJ BORBA stavova i mišljenja, neophodno je bilo utkati i ono što mlade generacije imaju da kažu o supkulturaškoj pozornici. Lea Stanković, digitalni kreativni menadžer Communis DDB, jedna od onih koje možemo nazvati spomenutim 'yuccie' (mladi urbani kreativci) odbacuje Hebdiđžovo viđenje potkulturnih stilova: „Supkulture, u smislu u kom je Hebdiđž pisao o njima, danas ne postoje. Tokom osamdesetih godina supkulture su bile definisane kroz modu, muziku, šminku, ples, drogu i mesto okupljanja. Danas nam je daleko teže da utvrdimo postojanje supkulture – delom i zbog mobilnih tehnologija koje omogućavaju zatvorene grupe komunikacije i lako identifikovanje sa određenom grupom kroz nekoliko postova na društvenim mrežama, koje ne mora da znači i pripadanje. Razlika između trenda, mode i supkulture postaje sve zamagljenija.

Lea na ovu temu postavlja nekoliko pitanja i crta drugačiji ugao: „Da li hipsteri zaista imaju neka ubeđenja koja ih ujedi-

njuju? Da li su i pankeri to imali ili su samo imitirali jedni druge da bi pripadali toj grupi, da bi se razlikovali od većine? Sada sa distance i sa velikom dozom nostalgije gledamo na hipije, pankere, tedijevce, i naknadno im pripisujemo određene ideale i uticaj. Danas je razlika to što imate paradoks gde osoba koja izlazi na tzv. alternativna mesta, tvrdi da je antiglobalista i anarhista i sve to demonstrira kroz svoj izbor brendova – recimo martinke ili starke – koji su sve samo ne antiglobalistički.“

Pri svodenju računa za slova i reči, pada mi na pamet jedan naslov: „When Radio Was the Boss“ (koji sam spomenula Džetu) i da je možda, danas, onaj ko sluša kvalitetan radio najveći alternativac i supkulturaš. Vladimir Janković Džet arhaično tumači moje pitanje da li mu smeta to „when“: „Niste vi mladi svesni, radio je i dalje šef. Čujete muziku, ali ne konstatujete, ostaje vam u uhu neki zvuk, informacija. Dok TV, svi ti video-efekti zahtevaju punu pažnju.“

Ako gledamo vizuelno, danas Rijana ima istu frizuru kao frontmen pank grupe Exploited. Tada je ta frizura bila šok a danas je modni trend. Danas i manekeni H&M izgledaju kao pankeri, tako da tu nema bunta